

Yhden miehen matka naalien maailmaan

Kimmo Ohtonen. *Tunturikettu*. Otava.

Postimies huikkasi minulle, että olisi kirja saapuvilla. Olin kysynyt kustantajalta Kimmo Ohtosen kirjaa *Tunturikettu* arvioitavaksi Luonnon Tutkijaan ja odotin paksua, painavaa luontokuvakirjaa naalin elämästä. Yllätykseksi sainkin käteeni pienen A5-kokoisen pikkupaketin. *Tunturikettu* ei ollutkaan kuvakirja vaan kertova tietokirja naaleista. Tiesin odottaa mieluisaa lukukokemusta, koska olen kertovien tietokirjojen ystävä. En erehtynyt. Kirja ei ollut paksu, mutta painavaa asiaa se sisälsi.

Kimmo Ohtosen matka naalien maailmaan on kiehtovaa luettavaa. Hän kirjoittaa hyvin, elävästi ja asiantuntevasti siitä, kuinka luonnonsuojelijat yrittävät heittää pelastusrenkaita hukkuville, tunturien viimeisille tunturiketuille. Kirja on kuin salapoliisiromaani, jossa kirjoittaja seuraa naalin jäljillä kautta sen historian ja selostaa lajin vaiheita miltei vuosi vuodelta. Tarinan sekaan on kirjoitettu naalin biologiset taustatiedot ja ennen kaikkea naalin suojelun

vaiheet yksityiskohtaisesti ja luonnonsuojelubiologisesti perustellen. Kirja käy luonnonsuojelubiologian lyhyestä oppimäärästä ja kertoo maallikolle, miten ja miksi uhanalaisia eläinlajeja halutaan suojella ja pelastaa ne edessä hämmöttävältä sukupuutolta.

Kimmo Ohtosen lähestymistapa naalikysymykseen on tutkivan journalismin riemuvoitto: hän ei tunnu jättävän kääntämättä kiveäkään matkallaan naalin maailmassa. Jo ensimmäinen vierailu metsästysmuseossa paljasti, että naalin virallisessa rauhoitushistoriassa oli kohta vuosisadan kestänyt virhe: naalia ei rauhoitettu Suomessa vuonna 1940 vaan jo 1930! Tämä tosiasia käy kyllä ilmi *Metsästys ja kalastus* -lehdessä (no 4, 1.4.1930), jossa mainitaan nädän ja naalin rauhoituksesta. Jostain syystä virheelinen tieto jäi kummittlemaan tietokirjoihin. Väärä tieto voi istua lujassa pitkään, onneksi Kimmo Ohtonen meni tiedon lähteelle ja korjasi väärinkäsityksen.

Kirjassa selostetaan tarkkaan syyt, joiden vuoksi naali ajautui vaikeaan tilanteeseen ja katosi Suomen suurtuntureilta. Suurin syy oli naaliin kohdistunut pitkäkestoinen turkismetsästys, vaino ja ihmisvaikutuksen muut seuraukset, mutta häviämisen syyt ovat moninaisemmat: lajin elinympäristöt ovat kaventuneet muuttuvan ilmaston myötä; naalin sisarlaji, punakettu, on levinnyt sen pesimäalueille; susien häviäminen tunturialueilta. Sopulikantojen heilahdukset muuttuivat epäennustettaviksi ja naalien lukumäärän luontaiset heilahdukset ylös-alas niiden mukana. Naalikannat eivät ole koskaan tunturialueilla suuren suuret, ja kanta kohenee entiselleen huonojen vuosien jälkeen nopeasti jos... Miksi sitten rauhoitus ei ole tepsinyt toivotulla tavalla? Kysymys on askarruttanut luonnonsuojelijoita ja on mitä olennaisin tänään kaikkien uhanalaisten lajien kohdalla.

Naalin tilannetta on yritetty parantaa monilla keinoilla, joissa ihminen on asettunut luonnon asemaan. Susien puutetta haaskantuottajana korjataan lisäruokkimalla naaleja; pientä, hitaasti lisääntyvää populaatiota tuetaan siir-

toistuttamalla yksilöitä; kettuja metsästetään koska niiden luontaiset viholliset, sudet ja ahmat on hävitetty ravintopyramidin huipulta. Naali tarvitsee ihmisen aktiivisia suojelutoimia, mutta kuinka kauan tätä ihmisavusteista puutumista naalien elämään pitää jatkaa ja löytyykö ekologisesta korjauspakista vielä uusia keinoja auttaa hädänalaista naalia. Lajisuojaus on aina monimutkainen ekologinen suojeluvyyhti. Tuleeko seuraava naalin suojelukeino koeputkesta jää nähtäväksi. Toivoa sopii, että naali palaa Suomen tuntureille sitä ennen ja alkaa tulla toimeen omillaan.

Metsästäjien ja keräilijöiden ikiaikainen viisaus oli että *metsä ei anna viimeistään*. Historian todistustaakka osoittaa kuitenkin, että ihminen voi ottaa myös metsän viimeisen ja hävittää lajeja paikallisesti, joskus koko maapallolta. Luonnonsuojelun vaikein tehtävä on yrittää auttaa uhanalaiset lajit pois kuilun partaalta. Ihmisen suhde eläimiin, erityisesti petoeläimiin on ollut ja on edelleen kummallisen ristiriitainen. Petoja on hävitetty ihmisen alueilta koska niitä pelätään, ne käyvät karjan kimppuun ja syövät riistaeläimiä tai sitten muuten vaan. Kun vihattu eläin sitten käy harvinaiseksi, alamme ihaila sitä: vihattu muuttuu arvostuksen kohteeksi. Näin näyttää käyneen naalille Pohjoismaissa.

Tietokirjaan pujahtaa aina joitakin epätarkkoja tietoja. Suomen luonnonsuojeluliitto perustettiin 1969, eikä siten ollut mukana naalin

suojeluehdotusta tekemässä vuonna 1930 (s. 46), Australiassa ”räjähdysmäisesti kasvanut jäniskanta” saattoi olla kaniini, ei jänis (s.145), pulmunen esiintyy (esiintyi) myös metsä-Lapin tuntureilla (Pallas- ja Värriötunturit, s. 260). Nämä täytekeskusteluksi tarkoitetut tiedot eivät liity naaliin mitenkään, eivätkä siten vaikuta naalin tarinaan, joka on kerrottu kirjassa moitteettomasti.

Kimmo Ohtonen pistää itsensä likoon naalikirjassa, mutta ei niin henkilökohtaisesti kuin edellisessä kirjassaan *Karhu – voimaeläin* (2016). Kirjan merkittävin anti liittyy Kimmo Ohtosen omiin kokemuksiin ja aloitteellisuuteen olla mukana naalien suojeluhankkeissa Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. Hän kirjoittaa tapaamisistaan ja näkemisistään, mikä onkin kertovan tietokirjan olennainen ainesosa. Itse tehty ja itse nähty tekee kirjasta kiehtovan ja saa lukijan kuvittelemaan olevansa mukana kirjoittajan retkillä, piilokojussa tai vapauttamassa naaleja tuntureille. Hän suuntaa sanansa meille kaikille ja toivoo, että meistä jokainen tekisi enemmän luonnon suojelemiseksi. Kimmo Ohtonen on tehnyt ansiokkaasti oman osansa, nyt on meidän vuoromme – minunkin.

Voin suositella *Tunturikettua* varauksetta kaikille niille, joita tapaustutkimus lajisuojelusta ja luonnonsuojelun vaikeasta tehtävästä tämän päivän maailmassa kiinnostaa.

PASI REUNANEN

